

ZARZĄDZANIE PORTFELEM KREDYTOWYM KREDYTÓW ROLNICZYCH NA PRZYKŁADZIE BANKU SPÓŁDZIELCZEGO

Radosław Wolny

Politechnika Częstochowska
Wydział Zarządzania

Streszczenie: System finansowy zrzesza w swoich strukturach różne rodzaje banków. Jednymi z nich są banki spółdzielcze działające na terenach małych miast, wsi czy też na terenie całego kraju. Często swoją działalność opierają na charakterystyce terenu, na jakim funkcjonują. Jednym z takich terytorialnych wyznaczników są tereny wiejskie, którym bank dedykuje swoje produkty finansowe. Kredyty rolne w takim wypadku mogą stanowić znaczący udział w całości portfela kredytowego banku. Poniżej przedstawiono rodzaje kredytów rolniczych Banku Spółdzielczego „X”. Celem artykułu jest przedstawienie portfela kredytowego kredytów rolniczych w latach 2005-2013, ich charakteru i wielkości ogólnych udzielanych kwot kredytów w banku spółdzielczym oraz szans, jakie powstały dla banku w obsłudze finansowej tego sektora gospodarki.

Słowa kluczowe: system bankowy, bank spółdzielczy, kredyt, rolnik, klęska żywiołowa, szanse rozwojowe

Bank spółdzielczy w systemie bankowym

System bankowy, jego elementy i sposób funkcjonowania na obszarze danego kraju, uzależniony jest od tradycji i różnorodnych rozwiązań prawnych. Nie ulega wątpliwości, iż zróżnicowanie banków, instytucji finansowych, ich sposób, zakres działania oraz zróżnicowana struktura stanowią o specyficznym charakterze systemów bankowych poszczególnych państw¹. Pierwsza ujednolicona definicja systemu bankowego określająca jego działalność i oddziaływanie na gospodarkę rynkową pojawiła się w ustawie o prawie bankowym przyjętej przez Sejm w 1982 roku, z późniejszymi nowelizacjami². Współcześnie w polskim systemie bankowym można wyróżnić kilka podstawowych typów banków różniących się od siebie własnym celem działania, spośród których można wyróżnić na pewno: banki komercyjne, banki spółdzielcze, banki samopomocowe, banki komunalne i kasy oszczędnościowo-pożyczkowe³.

¹ Z. Krzyżkiewicz, *Podręcznik do nauki bankowości*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2002, s. 40.

² M. Iwanicz-Drozdowska, W.L. Jaworski, Z. Zawadzka, *Bankowość. Zagadnienia podstawowe*, Poltext, Warszawa 2008, s. 46.

³ Z. Dobosiewicz, *Bankowość*, PWE, Warszawa 2011, s. 29.

Bankiem spółdzielczym jest bank będący równocześnie spółdzielnią, do którego w zakresie nieuregulowanym w ustawie z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. z 1997 r., nr 119, poz. 1252 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających”, i niniejszej ustawie, mają zastosowanie przepisy ustawy *Prawo spółdzielcze*⁴.

Nie ulega wątpliwości, że bank spółdzielczy stanowi zarówno instytucję bankową, jak i spółdzielnię. Jako spółdzielnia stanowi dobrowolne zrzeszenie o nieograniczonej liczbie członków, ilościowo zmiennym składzie osobowym i zmiennym udziałowym funduszu, które prowadzi przedsiębiorstwo bankowe, czyli bank spółdzielczy. Natomiast jako bank musi funkcjonować zgodnie z zasadami określonymi w odrębnych przepisach i ustawach obowiązujących w systemie bankowym i ponadto ma prawo do wykonywania czynności bankowych. Pomimo specyficznej formy prawno-organizacyjnej bank spółdzielczy tworzony jest tak jak pozostałe banki, po uzyskaniu zezwolenia Komisji Nadzoru Bankowego, lecz z zachowaniem trybu określonego odrębnymi przepisami⁵.

Specyficzna forma prawna (prawo spółdzielcze, prawo bankowe) działalności banku spółdzielczego na rynku usług finansowych, wymusza na nim obowiązek zrzeszenia się z bankiem zrzeszającym oraz obowiązek wykupu co najmniej jednej akcji banku zrzeszającego w terminie sześciu miesięcy od daty zrzeszenia⁶. Bank spółdzielczy może prowadzić swoją działalność na terenie powiatu, województwa lub całego kraju. Uzależnione jest to od posiadanych przez niego funduszy własnych (do 1 mln euro – teren powiatu, od 1 do 5 mln euro – teren danego województwa oraz powyżej 5 mln euro – teren całego kraju)⁷. Głównym celem z punktu widzenia współwłaścicieli banku, jaki został wyznaczony przy powołaniu go do życia, jest zapewnienie dostępu do usług bankowych, w tym do stosunkowo tanich kredytów, których rzeczywisty koszt pozyskania jest niższy niż w bankach komercyjnych i którego otrzymanie mogłoby być ograniczone z powodu braku stosownego zabezpieczenia. Bank spółdzielczy pod tym względem jest znacznie mniej rygorystyczny, zwłaszcza w stosunku do własnych członków⁸.

Bank spółdzielczy, aby przetrwać na rynku, musi realizować trzy podstawowe zasady: zasadę terytorialną, zasadę regionalną i zasadę optymalnego zaspokajania potrzeb lokalnych. Zasada terytorialna umożliwia dobre poznanie lokalnych mieszkańców pobliskich wsi i małych miasteczek, ponieważ właśnie na ich terenie działają banki spółdzielcze, stworzenie zaufania klientów i solidnego zaspokajania ich potrzeb daje możliwość pełnego monitorowania własnego portfela kredytowego. Zasada regionalna oznacza potrzebę przekształcania banków spółdzielczych

⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe* (Dz.U. z 1997 r., nr 140, poz. 939), art. 20.

⁵ M. Dębiewska, A. Sołoma, *Bankowość. Produkty, usługi, rynek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2003, s. 15.

⁶ M. Capiga, J. Harasim, G. Szustak, *Finanse banków*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2005, s. 38.

⁷ Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszeniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. z 2000 r., nr 119, poz. 1252), art. 5 pkt 1.

⁸ Z. Dobosiewicz, *Bankowość*, op. cit., s. 54.

w banki o charakterze gminnym, powiatowym. Wymaga to stworzenia ścisłej współpracy z samorządem terytorialnym, co zapewnia, iż środki zgromadzone przez dany bank zostaną na terenie danego regionu i nie będą transformowane poza jego granicę. Zasada optymalnego zaspokajania potrzeb lokalnych to umiejętność świadczenia skoncentrowanych usług bankowych na rzecz mieszkańców społeczności lokalnych, sprawiająca, iż bank znajduje się w widocznej przewadze konkurencyjnej nad bankami komercyjnymi funkcjonującymi w sąsiedztwie⁹.

Szanse rozwojowe banku spółdzielczego

Integracja Polski z Unią Europejską zapoczątkowała wiele zmian w społecznych, jak i ekonomicznych dziedzinach życia. Zmiany takie nastąpiły również w rolnictwie i polegały one na wyrównaniu szans i niwelowaniu różnic polskiego rolnictwa w stosunku do rolnictwa w Unii. Przemiany miały również miejsce w sposobie finansowania rolnictwa i obszarów wiejskich. Wszystkie te przeobrażenia stworzyły bankom spółdzielczym szanse na realizację polityki regionalnej. Dzięki dużemu doświadczeniu w zakresie świadczenia usług depozytowo-kredytowych, znajomości lokalnych klientów jako potencjalnych kredytobiorców, a także dzięki rozbudowanej sieci placówek na obszarach miejsko-wiejskich banki te mogą sprostać zadaniom i funkcjom wynikającym z powstałych przemian w rolnictwie. Czynnikiem sprzyjającym wzrostowi konkurencyjności banków spółdzielczych nad bankami komercyjnymi na obszarach wiejskich jest ponadto zaawansowany proces konsolidacji w tym sektorze. Efektem tego procesu są fuzje banków spółdzielczych zwiększających w ten sposób wysokość kapitału własnego, ograniczenie ryzyka kredytowego, wzrost bezpieczeństwa własnych działów oraz poszerzenie zakresu oferowanych usług bankowych. Pomoc akcesyjna dla polskiej wsi w ramach funduszy strukturalnych UE stworzyła dla banków spółdzielczych warunki do realizacji szeregu funkcji, do których można zaliczyć następujące¹⁰:

- finansowanie rozwoju lokalnego za pośrednictwem kredytowania przedsięwzięć o charakterze rolniczym, pozarolniczym, z zakresu ochrony środowiska, rozwoju rzemiosła i drobnej przedsiębiorczości oraz rozwoju infrastruktury społecznej i technicznej;
- pośrednictwo, koordynacja i monitorowanie przyływu środków w zakresie pomocy akcesyjnej z UE;
- współfinansowanie projektów i przedsięwzięć z zakresu działalności rolniczej i pozarolniczej w postaci udzielania kredytów pomostowych o stałej stopie oprocentowania;
- emisja akcji i obligacji komunalnych gmin i powiatów, których celem jest pozyskanie kapitału na inwestycje z programów pomocowych UE, zwłaszcza na budowę i modernizację dróg;
- udzielanie informacji petentom o rodzajach pomocy i warunkach ich uzyskania z programów unijnych;

⁹ G. Rytelewska, *Bankowość detaliczna. Potrzeby, szanse i zagrożenia*, PWE, Warszawa 2005, s. 81-82.

¹⁰ D. Golik, *Rola banków spółdzielczych w przemianach polskiej wsi w okresie integracji Polski z Unią Europejską*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005, s. 34-36.

- powiększenie oferty kredytowej dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw, w tym na przykład udzielanie kredytów pomostowych;
- zabezpieczenie kredytów uzyskanych z Unii;
- świadczenie usług doradczych dla rolników w postaci pomocy przygotowania biznesplanu, projektów przedsięwzięć i oceny ich poprawności itp.;
- prowadzenie rozliczeń z transakcji przepływu środków pieniężnych pomiędzy rolnikami a bankiem;
- integracja banków spółdzielczych z instytucjami sfery otoczenia i obsługi rolnictwa, instytucjami lokalnego biznesu, agencjami rozwoju, samorządami wiejskimi, ośrodkami doradztwa rolnego i innymi instytucjami w celu realizacji polityki rozwoju lokalnego i strategii rozwoju lokalnego;
- prowadzenie szkoleń z zakresu wiedzy o Unii, zasad finansowania i udzielania pomocy z Unii, celem poprawy wiedzy polskich rolników.

Niewątpliwie nadrzędnym elementem wyżej wymienionych czynności jest jak najlepsze wykorzystanie powstałych szans rozwojowych rolnictwa. Uczestnictwo banków spółdzielczych w stymulowaniu rozwoju gospodarstw rolnych może w przyszłości spowodować rosnące zapotrzebowanie z ich strony na coraz to nowsze, obszerniejsze i długofalowe dofinansowanie. Środki pozyskiwane do tych celów przyczynić się mogą do zwiększenia przez banki własnej zyskowności i rentowności.

Głównymi kredytami oferowanymi klientom z obszarów miejsko-wiejskich, wynikającymi ze specyficznego charakteru ich przeznaczenia na tych terenach w początkowych latach integracji z UE, są¹¹:

- Kredyty agroturystyczne, umożliwiające sfinansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych w dziedzinie agroturystyki na terenach wiejskich i małych miasteczkach do 10 tys. mieszkańców. Kredyty te umożliwiają sfinansowanie powstania baz noclegowych, gastronomicznych, rekreacyjno-sportowych i kulturowych oraz umożliwiających zakup i przystosowanie wyposażenia obiektów agroturystycznych. Kredyt taki udzielany jest zazwyczaj na okres 60 miesięcy, a ubiegać się o niego mogą między innymi: rolnicy i członkowie ich rodzin, osoby fizyczne wykonujące działalność gospodarczą.
- Kredyty inwestycyjne pozwalające między innymi stworzyć gminne placówki internetowe na terenach wiejskich i miasteczek do 15 tys. mieszkańców, w których będzie działać do 10 pracowni komputerowych. Kredyt ten jest przeznaczony między innymi na: adaptację pomieszczeń, zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania oraz niezbędnego sprzętu biurowego, udzielany jest na okres 36 miesięcy, jego maksymalna kwota nie może przekroczyć 90% wartości kosztorysowej inwestycji (jednak nie więcej niż 60 tys. zł).
- Kredyty pomostowe udzielane rolnikom, przedsiębiorstwom przemysłu rolno-spożywczego oraz samorządom terytorialnym. Uwarunkowaniem takiego kredytu jest konieczność wydatkowania środków własnych, aby po realizacji inwestycji uzyskać refundację 50% środków, jednakże kredyt taki może być udzielony nawet na sfinansowanie do 80% planowanych kosztów inwestycyjnych, a w szczególnych przypadkach do 100% ogółu kosztów. Duża konkurencja na

¹¹ Ibidem, s. 36-37.

polu kredytów pomostowych wymusza na bankach spółdzielczych oferowanie jak najkorzystniejszego oprocentowania kredytu, wysokości prowizji i opłat oraz wydłużenie okresu karencji.

Banki spółdzielcze stanowią coraz bardziej prężną i rozwijającą się grupę wyspecjalizowanych banków lokalnych, funkcjonujących na krajowym rynku usług finansowych, stwarzającą wciąż systematycznie rosnącą konkurencję dla pozostałych banków. Ich początkowe nastawienie na drobnych przedsiębiorców, drobnych rolników i osoby fizyczne posiadające stosunkowo niewielkie dochody w porównaniu z innymi pomogło w zdobyciu niezbędnego doświadczenia i wyrobieniu sobie marki. Z czasem jednak ich zakres działalności zaczął rozwijać się na nowe obszary i nowych klientów obracających większym kapitałem i mogących przynieść bankowi większy zysk. Dzięki procesowi integracyjnemu Polski z Unią Europejską z zagranicy zaczął napływać obcy kapitał wspomagający różnych przedsiębiorców i różne branże działalności gospodarczej. Jedne z największych środków w pierwszych latach integracji zostały przekazane na unowocześnienie i wyspecjalizowanie rolnictwa. Banki spółdzielcze dzięki wcześniejszej współpracy z tą gałęzią gospodarki stały się znaczącym pośrednikiem w przekazywaniu tych środków pieniężnych. Jednakże początkowa nieufność rolników do UE i brak doświadczenia w zdobywaniu dofinansowań na prowadzenie i unowocześnianie gospodarstwa rolnego stworzyły warunki do powstawania większego ryzyka bankowego, w tym kredytowego, z którymi banki spółdzielcze musiały sobie poradzić, mając jednocześnie na uwadze dobro klientów.

Struktura kredytów rolniczych w banku spółdzielczym na przykładzie Banku Spółdzielczego „X”

Kredyt rolny w ogólnym rozumowaniu ma do spełnienia wiele kluczowych funkcji. Najbardziej znaczącą z nich jest spowodowanie zrównoważonego rozwoju produkcji rolnej, a co za tym idzie – ogółu rolnictwa. Ponadto umożliwić on ma rolnikom wdrożenie i rozwijanie postępu technologicznego, biologicznego oraz społecznego. W zarządzaniu rolnictwem kredyt stanowi najbardziej elastyczny i kluczowy instrument. Jego zastosowanie prowadzi do oddziaływania na rolną gospodarkę zarówno przekroju strukturalno-przestrzennego, sektorowego, jak i przedmiotowego, dotyczącego kierunków, poziomu i zróżnicowanej struktury produkcji rolnej. Z uwagi na regionalny charakter banków spółdzielczych i bardzo dobrze rozbudowaną sieć placówek bankowych w Polsce na terenach miejsko-wiejskich, kredyty rolnicze udzielane są w dużej mierze przez te banki. Działając na rynku/obszarze lokalnym, zajmują się głównie obsługą sektora rolnego i gospodarki żywnościowej.

W przyjętym rozumowaniu za rolnika należy uznać pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkującą i prowadzącą na terenie kraju osobiście i na własny rachunek działalność rolniczą, mogącą polegać między innymi na uprawie roli, hodowli zwierząt hodowlanych lub sadownictwie, poprzez prowadzenie takiej działalności uzyskującą dochody poprzez sprzedaż wyprodukowanych produktów zarówno pochodzenia roślinnego, jak i zwierzęcego.

W celu systematycznego i niezakłóconego prowadzenia produkcji niezbędne jest zastosowanie określonych środków finansowych, które w części pochodzą ze źródła zewnętrznego, np. z banku poprzez udostępnienie konkretnego kredytu, w tym aspekcie – kredytu na działalność rolniczą.

Głównymi charakterystycznymi cechami kredytów rolniczych są: długi termin kredytowania i trudności w zabezpieczeniu kredytu na skutek niebezpieczeństwa wynikającego z małej rentowności rolnictwa. Kredytowanie rolnictwa w ogólnym ujęciu może doprowadzić do rozwoju tego sektora poprzez uzyskanie odpowiedniej skali produkcji i podniesienie efektywności gospodarowania.

Zastosowanie kredytów do rozwoju rolnictwa narażone jest na liczne zagrożenia, jednakże ta forma pozyskiwania kapitału jest niezbędna i potrzebna, głównie przy:

- podwyższaniu konkurencyjności i efektywności rolnictwa lokalnego, jak i ogólnokrajowego,
- pobudzaniu obszarów wiejskich do rozwoju i wspieraniu ich wielofunkcyjności,
- unowocześnianiu infrastruktury produkcyjno-technicznej,
- poprawie ogólnokrajowej struktury, poprzez wykorzystanie i włączanie w pełni zaniedbanych gospodarstw rolnych w normalną działalność produkcyjną gospodarstw popegeerowskich.

Czas wymagany do osiągnięcia wyżej wymienionych punktów jest z reguły długi, bank w tym wypadku musi dopasować własne oczekiwania i założony zysk do możliwości rozwoju konkretnego gospodarstwa rolnego.

Głównymi przyczynami, dla których gospodarstwa rolne sięgają po kredyty i które uniemożliwiają zrównoważony rozwój, są¹²:

- niewydolność dochodowa rolnictwa,
- wahania dochodowe,
- rozbieżności pomiędzy terminami zapadalności przyływów i odpływów finansowych,
- rosnący wzrost zapotrzebowania na usługi pośredniczące i materiały produkcyjne.

Zaciągane i spłacane kredyty (w tym wysokość rat i częstotliwość ich spłaty) przez rolnika powinny uwzględniać w swoich założeniach i strukturze możliwości danego gospodarstwa rolnego, które uzależnione są od dochodowości i wpływów finansowych gospodarstwa.

W latach 2008-2013 suma, na jaką udzielono kredytów rolniczych przez wszystkie banki w kraju, plasowała się średnio na poziomie 19 000 mln zł. Z czego średnio około 66% udziału należało do banków spółdzielczych. To właśnie one posiadają największy udział w ogóle udzielonych kredytów dla sektora rolnego. Zależnie od umiejscowienia danego banku spółdzielczego i jego placówek na konkretnym terenie/obszarze wiejskim, miejskim czy wiejsko-miejskim posiada on określoną strukturę kredytową swoich klientów¹³.

Bank Spółdzielczy „X” w latach 2005-2013 udzielał kredytów rolniczych o stosunkowo zróżnicowanej tendencji ilościowej. Dokładne dane liczbowe przedstawia tabela 1.

¹² Raport Komisji Nadzoru Finansowego o sytuacji banków w latach 2008-2013, <http://www.knf.gov.pl/index.html> (odczyt: 17 lutego 2015 r.).

¹³ Ibidem.

Tabela 1. Struktura produktowa udzielanych kredytów rolniczych w latach 2005-2013 w Banku Spółdzielczym „X”

Rok		Kredyty obrotowe ARiMR i EFRWP	Kredyty inwestycyjne, ARiMR i EFRWP	Kredyty z linii kredytowej	Kredyty z Agrolinii	Kredyt Nawozowy i Dobry Plon	Kredyt unijny	Ogółem
2005	Wartość [w mln zł]	27145000	44934500	10784260	3039300	1654400	5045700	92603160
	Struktura [w %]	18,31	40,18	32,79	2,72	1,48	4,52	100
2006	Wartość [w mln zł]	40625896	49771186	7223820	5573935	2377269	5360303	110932409
	Dynamika [w %]	149,66	110,76	66,98	18340	143,69	181,67	126,27
	Struktura [w %]	36,62	44,86	6,51	5,02	2,14	4,85	100
2007	Wartość [w mln zł]	50660343	72310999	15537732	5626549	2197681	3343293	149676597
	Dynamika [w %]	124,70	145,29	215,09	100,94	92,45	62,38	126,18
	Struktura [w %]	33,85	48,31	10,38	3,76	1,47	2,23	100
2008	Wartość [w mln zł]	51166877	86218300	10478104	4239396	1112327	2107918	155322922
	Dynamika [w %]	101,00	119,23	67,44	74,35	50,61	63,05	109,34
	Struktura [w %]	32,98	55,81	7,75	2,73	0,72	0,01	100
2009	Wartość [w mln zł]	53727196	91354909	12437700	3118414	1282667	6006917	167927803
	Dynamika [w %]	105	105,96	118,70	73,56	115,31	284,97	108,12
	Struktura [w %]	31,99	54,41	7,41	1,85	0,76	3,58	100
2010	Wartość [w mln zł]	32052972	50095297	2520750	346933	1156054	4154098	90326818
	Dynamika [w %]	59,66	54,84	2,03	11,13	90,19	69,16	53,79
	Struktura [w %]	35,49	55,45	2,79	0,39	1,28	4,60	100
2011	Wartość [w mln zł]	25842493	49757671	2704772	268713	653720	5065176	84292550
	Dynamika [w %]	80,62	99,33	107,30	77,45	56,55	121,93	93,32
	Struktura [w %]	30,66	59,02	3,21	0,32	0,78	6,01	100
2012	Wartość [w mln zł]	19479356	54200115	3045197	183679	884056	8035079	85828507
	Dynamika [w %]	75,38	108,93	112,59	68,36	135,23	158,63	101,82
	Struktura [w %]	22,70	63,15	3,55	0,21	1,03	9,36	100
2013	Wartość [w mln zł]	16811329	57689221	2874347	121324	2366163	5391608	85255092
	Dynamika [w %]	86,30	106,44	94,39	66,05	267,65	67,10	99,33
	Struktura [w %]	19,72	67,66	3,37	0,14	2,78	6,33	100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych z Banku Spółdzielczego „X”

Bank spółdzielczy posiada szeroką gamę oferowanych kredytów rolniczych, których ogólną uproszczoną klasyfikację przedstawia tabela powyżej. Kredyty te stanowią znaczącą część oferowanego portfela kredytowego i średnio plasują się na poziomie 44% w całości portfela kredytowego w analizowanych latach. Największy procentowy udział miał miejsce w roku 2005 i wynosił 49,37%. Kolejne lata przynosiły stopniowy spadek udzielanych kredytów rolniczych, jednakże nadal stanowiły one znaczący udział w ogólnym portfelu kredytowym i jak do tej pory nie był niższy niż 35%. Spadek zaciąganych kredytów rolniczych nie spowodował jednak znaczącego obniżenia wielkości udzielanych kredytów, gdyż malejąca ilość kredytów rolniczych rekompensowana została rosnącymi udzielanymi kredytami w pozostałych grupach docelowych banku, np. zwiększenie udzielanych kredytów osobom fizycznym, prawnym czy też jednostkom samorządu terytorialnego.

Przedstawione w tabeli dane liczbowe mówią o ogólnej wielkości udzielonych kredytów rolniczych, lata 2005-2009 charakteryzują się systematycznym wzrostem, kolejne przyniosły znaczący spadek liczby udzielonych kredytów, aby w 2013 roku była ona niemalże dwukrotnie mniejsza niż w roku 2009. Wzrost w pierwszym okresie spowodowany był nasilonym udzielaniem rolnikom kredytów preferencyjnych (z linii kredytowej nKL01 i nKL02). Kredyty te najogólniej udzielane są na wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej na obszarach dotkniętych klęską suszy, gradobicia, nadmiernych opadów atmosferycznych, wymarznienia, powodzi, huraganu, pożaru, osuwisk ziemi i plagą gryzoni. Właśnie występowanie susz w latach 2006-2009 było głównym czynnikiem, przez który rolnicy, chcąc odbudować i odnowić uprawy, sięgali po kredyty pomostowe/klęskowe¹⁴.

Kredyty klęskowe są w rozumieniu banku kredytami przeznaczonymi na procesy wznowieniowe produkcji rolnej w gospodarstwach rolnych i konkretnych działach produkcji rolnej, w których z przyczyn niezależnych od rolnika wystąpiły szkody spowodowane przez różnorakie czynniki atmosferyczne typu: susze, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi lub lawina. Z reguły kredyty tego typu są kredytami niskoprocentowymi, rzędu 1,5% całkowitej stopy redyskonta weksli, jeżeli w dniu wystąpienia szkody na skutek klęski żywiołowej rolnik posiadał co najmniej 50% ubezpieczonych upraw z wyłączeniem łąk i pastwisk. Kredyt klęskowy, po spełnieniu wymogów formalnych, mogą otrzymać osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Okres kredytowania dla kredytu klęskowego inwestycyjnego nie może przekroczyć 8 lat, natomiast dla klęskowego obrotowego maksymalny czas kredytowania wynosi 4 lata. Jedną z możliwości takiego kredytu jest możliwość uzyskania karencji w spłacie kredytu, która nie może być dłuższa niż 2 lata.

Bank spółdzielczy funkcjonujący w środowisku lokalnym w sposób zwarty z jego mieszkańcami nie tylko wyrabia sobie dobrą opinię, ale także wzbudza nie-

¹⁴ http://www.konwent.lubelskie.pl/images/Prezentacje/Dr_hab_Andrzej_Doroszewski.pdf (odczyt: 20.01.2015).

zbędne zaufanie do swoich produktów finansowych i usług oferowanych klientom. Ścisła współpraca zachęca ludzi do korzystania z rozmaitych rozwiązań finansowych banku, nawet w sytuacji gdy mogą one być mniej korzystne. Portfel kredytowy banku spółdzielczego powinien być sporządzony w taki sposób, aby oferować klientom podstawowe rodzaje kredytów, jak i takie, których zaciągnięcie wynikałoby z nieoczekiwanych i niezależnych od danego potencjalnego kredytobiorcy czynników zewnętrznych. Nawet jednorazowe skorzystanie z korzystnego kredytu kłóskowego może skutkować stworzeniem pozytywnego wizerunku w oczach kredytobiorcy i w przyszłości przełożyć się na dalszą współpracę między obiema stronami. Bankowi spółdzielczemu zależy nie tylko na osiągnięciu zysków, ale i na ścisłej obopólnej współpracy niosącej korzyści obojgu stronom. Duży udział konkretnych rodzajów kredytów w portfelu kredytowym banku może go przedstawiać jako wyspecjalizowaną instytucję, zajmującą się konkretnymi klientami lub prezentować jako instytucję potrafiącą wykorzystywać pojawiające się szanse na konkretnym rynku lokalnym.

Literatura

1. Capiga M., Harasim J., Szustak G., *Finanse banków*, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, Warszawa 2005.
2. Dębniowska M., Sołoma A., *Bankowość. Produkty, usługi, rynek*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2003.
3. Dobosiewicz Z., *Bankowość*, PWE, Warszawa 2011.
4. Golik D., *Rola banków spółdzielczych w przemianach polskiej wsi w okresie integracji Polski z Unią Europejską*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2005.
5. http://www.konwent.lubelskie.pl/images/Prezentacje/Dr_hab_Andrzej_Doroszewski.pdf
6. Iwanicz-Drozdowska M., Jaworski W.L., Zawadzka Z., *Bankowość. Zagadnienia podstawowe*, Poltext, Warszawa 2008.
7. Krzyżkiewicz Z., *Podręcznik do nauki bankowości*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2002.
8. Raport Komisji Nadzoru Finansowego o sytuacji banków w latach 2008-2013, <http://www.knf.gov.pl/index.html>.
9. Rytelewska G., *Bankowość detaliczna potrzeby, szanse i zagrożenia*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2005.
10. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe* (Dz. U. z 1997 r., nr 140, poz. 939).
11. Ustawa z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszeniu się i bankach zrzeszających (Dz. U. z 2000 r., nr 119, poz. 1252 z późn. zm.).

CREDIT PORTFOLIO MANAGEMENT METHODS OF AGRICULTURAL CREDITS IN THE PERIOD 2005-2013 BASED ON COOPERATIVE BANK

Abstract: The financial system in its structure brings together different types of banks, some of them are cooperative banks operating in the areas of small towns, villages or across the country. Often, their activities are based on the characteristics of the areas on which they operate. One of these determinants are territorial rural areas, on which the

bank will target its financial products. Agricultural loans in this case, can constitute a significant share of the total credit portfolio of the bank. Below are the types of agricultural loans Cooperative Bank "X". The aim of the article is to present the credit portfolio of agricultural loans in the period 2005 - 2013, their nature and size of the overall amounts provided in the cooperative bank loans, and the opportunities created for the bank in providing financial services to this sector of the economy.

Keywords: banking system, cooperative bank, credit, farmer, natural disaster, development opportunities